

Türkiye’de Bakanlık Tipi Örgütlenme: Tarihsel ve Yasal Süreç

Yrd. Doç. Dr. Mustafa LAMBA

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İ.İ.B.F., Kamu Yönetimi Bölümü, BURDUR

Doç. Dr. Mehmet AKTEL

Süleyman Demirel Üniversitesi, İ.İ.B.F., Kamu Yönetimi Bölümü, ISPARTA

Doç. Dr. Yakup ALTAN

Süleyman Demirel Üniversitesi, İ.İ.B.F., Kamu Yönetimi Bölümü, ISPARTA

Doç. Dr. Uysal KERMAN

Süleyman Demirel Üniversitesi, İ.İ.B.F., Kamu Yönetimi Bölümü, ISPARTA

ÖZET

Çalışmada, bakanlık tipi örgütlenmenin tarihsel ve yasal süreçler bakımından Türkiye’deki gelişiminin, literatür ve mevzuat incelemesi yapılarak betimleyici bir yöntemle analiz edilmesi amaçlanmıştır. İlk örnekleri Avrupa’da görülen bakanlıklar, hizmetlerin bölümlere ayrılması şeklinde ve merkezîyetçiliği güçlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Türkiye’de ilk olarak II. Mahmut döneminde oluşturulan bakanlıkların sayıları zaman içerisinde, kamusal hizmetlerin çeşitlenmesi ve devlet bakanlığı uygulaması ile artış göstermiştir. 2011 yılında yapılan düzenleme ile devlet bakanlıkları kaldırılmış, devlet bakanlıklarına bağlı olarak yürütülen hizmetler için yeni bakanlıklar oluşturulmuş ve Avrupa’daki örneklerine benzer bakan yardımcılığı uygulaması getirilmiştir. Günümüzde, küreselleşme ve Avrupa Birliği’nin etkileri ile kamu yönetimi anlayışındaki değişim, Türkiye’nin bakanlık yapılanmasındaki dönüşümün temel belirleyicileri haline gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Bakanlık, Bakanlık Tipi Örgütlenme, Merkezîyetçilik, Devlet Bakanlığı.

JEL Sınıflaması: H83, D73.

Ministerial Type Organization in Turkey: Historical and Legal Processes

ABSTRACT

Aim of this paper is to analyse the evolution of ministerial organisations in terms of historical and legal processes in Turkey with a descriptive method of literature and legislation review. Archetypes of ministries are constituted in Europe by classification of services and for the purpose of strengthening the centralism. The ministries, first established within the reign of Mahmut II in Turkey, had increased in number in time with variation of public services and practice of ministry of state. Regulations made on year 2011 had abolished the state ministries, created new separate ministries in place of the services which handled by the state ministries and established the post of ministry of state practice similar to European samples. Today, the transformation of public administration affected by the globalization and the European union is the main determinant of the transition of Turkey’s ministerial structure.

Key Words: Public Administration, Ministry, Ministerial Type Organization, Centralization, Ministry of State.

JEL Classification: H83, D73.

GİRİŞ

Batı’da modern devletin ortaya çıkması ile birlikte iktidarın meşruiyeti ve kaynağı geniş halk kitlelerine geçmeye başlarken, devletin temel işlevleri arasında sayılan dış saldırılara karşı ülkenin korunması, içeride düzenin sağlanması ve bunları finanse edebilecek bir vergi sisteminden ibaret olan görevler de çeşitlenerek çoğalmıştır. Yalnızca dış güvenliği ve düzeni sağlamaya çalışan devlet anlayışından eğitim, sosyal güvenlik, sağlık, alt yapı yatırımları ve diğer toplumsal ihtiyaçları da kapsayan görevleri yerine getiren devlete doğru bir dönüşüm yaşanmıştır. Devletin artan işlevlerini yerine getirebilmesi için ise rasyonel bir örgütlenmeye ve yazılı hukuk kurallarına ihtiyaç duyulmuştur (Suğur ve Suğur, 1998: 21).

Bu rasyonel örgütlenmenin oluşturulmasında ve hukuk kurallarının belirlenmesinde, devletin temel görevlerinin neler olacağı ve nasıl yerine getirileceği tartışmaları öteden beri devam etmektedir. Aristo, Locke ve Montesquieu gibi düşünürler çalışmalarında devletin temel unsurlarını, yürüttüğü faaliyetler doğrultusunda belirlemişlerdir (Gözler, 2007:191-199). Devletin yürüttüğü faaliyetler yasama, yürütme ve yargı şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu işlevler geniş anlamda yönetim kavramı ile ifade edilirken, dar anlamda yönetim kavramı ise yürütme ile ilgili faaliyetleri kapsamaktadır (Sencer, 1985b: 155-156). Yürütme ile ilgili faaliyetlerin yerine getirilmesi için uygun olan örgütlenme şekli ise bakanlık tipi örgütlenme olarak belirlenmiştir.

Bakanlık tipi örgütlenme ilk olarak Avrupa ülkelerinde görülmüştür. Bürokratik yapının gelişmesi ve kamusal hizmetlerin çeşitlenerek artması ile bu tip örgütlenme anlayışı yaygınlaşmış ve uygulama alanı genişlemiştir. Günümüzde bakanlıklar, parlamenter sistemlerin vazgeçilmez unsurları ve merkeziyetçi bir yönetim anlayışının tipik birimleridir. Bu çalışma, bakanlık tipi örgütlenmeyi tarihsel ve yasal süreçler bakımından literatür ve mevzuat incelemesi yapılarak betimleyici bir yöntemle analiz etmeyi amaçlamıştır.

I. BAKANLIK TİPİ ÖRGÜTLENME

Modern devletin ortaya çıkmasıyla, devletin merkeziyetçi özelliğini koruyabilmesi için kamusal hizmetler bölümlere ayrılarak, her bölümün yetkilerinin, hareket alanının ve olanaklarının net bir şekilde belirlenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu bölümlemenin bağımsız güç merkezleri oluşturacak biçimde değil, devletin gücünü gösteren ve bu gücü arttıran organlar olarak, belirlenmiş amaçlar ve yetkiler çerçevesinde devletin bütünü temsil edecek şekilde yapılması uygun görülmüştür (Poggi, 2008: 35). Devletin varlık nedeni olan amaçlarını gerçekleştirebilmesi için faaliyetlerin bölümlere ayrılması, bakanlık tipi örgütlenmeyi ortaya çıkarmıştır. Bu örgütlenme anlayışının, işbölümü ve uzmanlaşma sayesinde, etkinlik, verimlilik ve ekonomikliği sağlayacağı ve görev çatışmasını da engelleyeceği varsayılmıştır (Güler, 2010: 167-168; Karaer, 1990: 48-49).

Bakanlık tipi örgütlenmenin tarihi, kapitalistleşme sürecini ilk sırada tamamlayan İngiltere’de 13. yüzyıla, ikinci sırada tamamlayan Fransa’da ise 17. yüzyıla kadar gitmektedir. İngiltere’de Büyük Ferman’ın ilanından sonra krala

yönetim işlerinde yardımcı olmak üzere oluşturulan ve daha sonra yetkilerinin büyük bir kısmını “Cabinet”¹ (Turner, 1913: 751; Gözler, 2007: 252) devreden “Privy Council”, ilk bakanlık yapılanması olarak kabul edilmiştir (Aydoğan, 2005: 228-229). Fransa’da ise bakanlık tipi örgütlenme, başlangıçta örgütlü ve güçlü monarşi ile birlikte krala yönetim ve adalet işlerinde danışmanlık yapma amacıyla oluşturulan, daha sonra ise temel siyasal birimleri bünyesinde toplayan Devlet Konseyi’nin (Conseil d’État)², 1680 yılından itibaren yürütmeye ilişkin görevlerinin bazı birimlere devredilmesi şeklinde ortaya çıkmıştır (Karahanoğulları, 2009: 77-83).

Avrupa’da ilk olarak, savunma, dışişleri, adalet, maliye ve içişleri bakanlıkları oluşturulmuştur. İçişleri bakanlığı, devletin tekdüze hizmetleri ve başka bir bakanlığa bırakılmamış hizmetleri yürütmekle sorumlu tutulmuşken, diğer bakanlıklar, adlarında yer alan hizmetlerle sınırlı bir görev alanına sahip olmuşlardır. Bundan dolayı yeni kurulan bakanlıklar, genellikle içişleri bakanlığının yürüttüğü hizmetlerin devredilmesi ile oluşturulmuştur. Zamanla devlet yapısının farklılaşması, faaliyetlerinin çeşitlenmesi ve sosyal devlet anlayışı ile birlikte bakanlıklar yaygınlaşmıştır (Poggi, 2008: 149; Şengül, 2007: 570; Nitas, 2007: 228). Bununla birlikte, zaman içerisinde bakanlıkların sayısı ve türünde de önemli değişimler olmuş, hizmet bakanlıkları yanında devlet bakanlıkları da ortaya çıkmıştır (Uzun, 2007: 604; Karasu, 2009: 198-203; Tuna, 2008: 236-237).

Osmanlı Devleti’nde ise yönetsel alandaki reformlarda genellikle Fransa’daki uygulamalar örnek alınmıştır. Ancak devlet yapısındaki değişikliklerde ülke gerçekleri de göz önünde bulundurularak, devlet adamlarının kendilerine daha yakın buldukları ve yönetsel yapının yukarıdan aşağı şekillendirildiği Avusturya modelinden esinlendiği görülmüştür. Özellikle meclislerin seçilmesinde, seçim esasına dayalı parlamenter yapının Osmanlı yönetim geleneğine uymadığı, bundan dolayı Avusturya ve Prusya’daki gibi meclis üyelerinin padişah tarafından atandığı bir yönetim modeli tercih edilmiştir (Akyıldız, 1993: 292-293).

II. TÜRKİYE’DE BAKANLIK TİPİ ÖRGÜTLENME

Türkiye’de bakanlık tipi örgütlenmeye yönelik ilk çalışmalar II. Mahmut döneminde başlatılmış, Tanzimat döneminde yaygınlaştırılmıştır (Sencer, 1984: 47-48). Dolayısıyla bakanlık tipi örgütlenme, Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet dönemi olarak iki evrede incelenecektir.

¹ Günümüzde hükümet ya da bakanlar kurulu anlamında kullanılan kabine ifadesinin, İngiltere’de kralın önemli ve kendine yakın gördüğü Privy Council üyelerinin toplantılarını yaptıkları küçük odaya verilen “Cabinet” kelimesinden geldiği düşünülmektedir. Bkz. Gözler, 2007, s.252.

² Fransa’da Devlet Konseyi’nin danışma, yargı ve yönetim konusunda yetkilerinin devam ettiği ve kamu otoriteleri ile vatandaşlar arasındaki ilişkilerin odağında yer aldığı görülmektedir. Bkz. Conseil d’État, 2011 Faaliyet Raporu,

http://www.conseiletat.fr/media/document/RAPPORT%20ETUDES/bilan_2011_english.pdf, (22.04.2013)

A. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı Devleti’nde Tanzimat dönemine kadar devlet işlerinin görüldüğü, idari, askeri ve yargısal alanlarda Padişah’ın karar almasına yardımcı olan, Dîvân-ı Hümâyûn adında bir tür istişare organı bulunmaktaydı. Dîvân-ı Hümâyûn, II. Mahmut döneminde lağvedilene kadar merkezi bir devlet örgütü niteliğine sahipti. 19. yüzyılda devlet teşkilatında bir uzmanlaşma ve olgunlaşmanın başlaması ile birlikte yeni ofisler oluşturularak, Dîvân’a bağlı bazı hükümet bürolarının sadrazamlığa bağlanması sonrası, Dîvân’ın işlevi azalmaya başlamıştır. Dîvân tarzındaki kurulların, uzun ömürlü olmaması ise parlamento veya benzeri yapıların eksikliğine dayandırılmıştır (Ortaylı, 2010: 210-211).

II. Mahmut, hükümet ofislerinde çalışanların oluşturduğu bürokratik yapının yeniden yapılandırılması için bir dizi reform yapmıştır. Yüksek idari ve yazı işleri görevlilerinin her yıl yeniden tayin edildikleri geleneksel sistem, 1834 yılında dönüştürülmüş ve daha sonra tamamen ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca bu dönemde, geleneksel ücret sisteminden (bahşiş), düzenli bir maaş sistemine geçilmesi konusunda da çalışmalar yapılmıştır. Oluşturulan bu yeni yapıda bürokratlar, güvensiz ve istikrarsız pozisyonlardan kurtarılmıştır. Böylece Cumhuriyet dönemine kadar varlığını sürdürecektir olan ve son derece otokratik bir Osmanlı bürokrasi geleneği meydana getirilmiştir (Shaw and Shaw, 1977: 39-40).

II. Mahmut döneminden itibaren Batı tarzı bir merkezi yönetim örgütü ve işlevsel bürokratik yapıların oluşturulmasına yönelik çabalar hızlanmış ve memurluk statüsünün yanında, yürütmenin yapısında da önemli değişikliklere gidilmiştir (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2009: 15).

Osmanlı’da Sadrazamlık, Dîvân’a başkanlık eden ve padişahın sonra yetkileri en geniş olan makamıdır. Sadrazamın çalışma makamı olan Bâb-ı Âli’de sadrazama bağlı görevliler bulunmaktaydı. Bunların başında, adı 1835 yılında Mülkiye Nezâreti, 1837 yılında da Dahiliye Nezâreti olarak değiştirilen ve içişlerinden sorumlu Sadâret Kethüdâ-yı Sadr-ı Âli ile daha sonra Hariciye Nezâretine (1837) dönüştürülen Reisülküttâplık gelmektedir (Akyıldız, 2004: 53; Halaçoğlu, 1991: 28).

Bu dönemde vakıflarla ilgili işleri idare etmek üzere Evkaf-ı Hümâyûn Nezâreti (1826), mali işler ile ilgili Umûr-ı Maliyye (1838), eğitim işleri ile ilgili Mekâtib-i Umûmiyye Nezâreti (1839) ile Maârif-ı Umûmiyye Nezâreti (1857), ticaretin gelişmesi ile birlikte Ticaret Nezâreti (1839), bayındırlık işleri ile ilgili Umûr-ı Nâfia Nezâreti (1848), daha önce ticaret Nezâreti bünyesinde yürütülen tarım işleri ilgili olarak da Ziraat Nezâreti (1846) kurulmuştur (Akyıldız, 2004: 53-62; Sencer, 1984: 47-48). Özellikle Maliye, Hariciye ve Adliye Nezâretlerinin Avrupa’dan esinlenilerek, çevreden gelen etkilere yanıt vermek üzere oluşturulduğu görülmüştür (Shaw and Shaw, 1977: 71-76).

Nezâretlerin kurulması ile birlikte Bâb-ı Âli’nin yapısında da önemli değişimler yaşanmıştır. İhtisaslaşmaya dayalı birimlerin (Nezâretlerin) oluşturulması, Sadrazama ait bazı yetkilerin Nezâretlere verilmesi ve bunların kendi teşkilatlarını ve memur kadrolarını oluşturması, sadrazamın eski önemini yitirmesine neden olmuş, Sadâret ismi de Başvekalete dönüştürülerek bir

memuriyet konumuna getirilmiştir. Bu tür girişimler, II. Mahmut'un gücü merkezileştirme çabaları olarak değerlendirilmiştir (Akyıldız, 1993: 26-27; Shaw and Shaw, 1977: 71).

Yapılan düzenlemelerle Osmanlı devlet teşkilatı özellikle Fransız yönetim sistemine benzetilmeye çalışılmıştır. Ancak, hükümetin icraatlarında kolektif sorumluluk getirilmemesi ve hükümet üyelerinin (nazırların) padişah tarafından atanmasından dolayı³, yönetsel sistemin İngiltere ve Fransa'daki kabine yapısından çok mutlak monarşiyi benimsemiş Avusturya⁴ ve Prusya'ya benzediği görülmüştür (Akyıldız, 1993: 293-294). Hiyerarşik açıdan Nezâretlerin üzerinde yer alan Meclis-i Vâlâ, Meclis-i Umûmi ve Meclis-i Hâssı Vükelâ gibi meclisler ile Nezâretlerin kendi içlerinde de padişah tarafından atanan üyelerden oluşan çok sayıda alt meclis kurulmuştur. Böyle bir model ile yönetimin merkezileştirilmesinin amaçlandığını söylemek mümkündür (Akyıldız, 2004: 46-47, 63-67). Yürütme ve idari yapının giderek karmaşık hale gelmesi, hem devletin fonksiyonlarında bir artışa yol açmış hem de merkez ve çevre arasında yöneten yönetilen ilişkilerinin yapısını da karmaşıklaştırmıştır (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2009: 15).

Bakanlıkların sayısı ve etkinliği arttıkça, yasama, yürütme ve yargı işlerinin de farklı yönetsel birimler tarafından yerine getirilmesi amacıyla bazı kurullar oluşturulmuştur. Dîvân-ı Hümâyûn'un yerini alan Meclis-i Meşveret ile Bakanlar Kurulu ya da Hükümete benzeyen ve Tanzimat'la birlikte önemi ve etkinliği artarak bir yürütme organına dönüşen Meclisi Vükelâ bunlar arasındadır. Meclis-i Vükelâ, Sadrazam'ın başkanlığında, Serasker, Şeyhülislam, Meclis-i Vâlâ reisi, Hariciye nazırı, Maliye nazırı, Hazine-i Hassa nazırı, Evkaf-ı Hümâyûn nazırı, Ticaret nazırı, Zaptiye müşiri, müsteşarı Sadriâlî (Sadâret müsteşarı) ve valide kethüdasından oluşmaktaydı (Sencer, 1984: 48). Sadrazamın (başvekilin) başkanlığında devlet işlerini görüşmek üzere toplanan ve devletin en üst yasama ve yürütme organı olan Meclisi Vükelâ, nezâretler arasında koordinasyonu sağlamakla da görevlendirilmişti (Shaw and Shaw, 1977: 67). Meclisi Vükelâ,

³ Osmanlı'daki bu uygulama Fransa'da 1799 Anayasası ile Devlet Konseyi üyelerinin Napolyon tarafından atanması usulüne benzemektedir. Bkz. Nitas, 2007: 206.

⁴ 1800'lü yıllarda Osmanlı Devleti'nin en önemli sorunları arasında toplumsal ayrışmaların devleti parçalama tehlikesi ve henüz sanayileşmenin başlamaması yer almaktadır. Aynı dönemde Avusturya da henüz sanayileşmesini tamamlayamamış ve çok uluslu bir yapıya sahiptir. Avusturya'da yaşanan sorunların kameralist politikalarla aşılabileceği bir anlayış hakimdi. Çünkü kameralizmin, imparatorlukta siyasi ayrışmaları engelleyerek, tebaanın siyasi otoriteye tam anlamıyla bağlanmasını ve ekonomik alanda da canlanmayı sağlayacak araçlara sahip olduğu düşünülmekte idi. Kameralizm, devletin çıkarları ile bireyin çıkarlarının birbirinden farklı olduğunu, bundan dolayı ikisi arasında sürekli bir çatışmanın yaşanacağını öne sürdüğü için daha otoriter ve mutkalityetçi bir devlet sistemini ortaya çıkarmıştır. Bkz. Erdem, 2010: 171-179. Askeri alanda ise disiplin, hiyerarşi ve merkeziyetçiliği esas alan Prusya modelinin benimsendiği görülmüştür. Osmanlı devlet yapısı, İngiltere ve Fransa'daki gibi anavatan+koloni şeklinde değil, tüm toprakların anavatan kabul edilmesi esasına dayanıyordu. Bundan dolayı vatan kabul edilen her bir toprak parçasını elde tutabilmek için geçmişe oranla daha sıkı ve merkeziyetçi bir devlet yapısına ihtiyaç duyulmuştur. Bkz. Hocoğlu, 1997: 379.

yapısı ve görevleri itibariyle, eski divandan çok Avrupa’daki kabine sistemine benzetilmiştir (Davison, 1963: 28).

Osmanlı’da bakanlık tipi örgütlenmenin ortaya çıkmasında iki özellik göze çarpmaktadır. Birincisi, ilk oluşturulan bakanlıkların içişleri, dışişleri, maliye, adalet ve savunma gibi geleneksel devlet görevleri ile ilgili olmasıdır. İkincisi ise tarım, ticaret ve sanayi gibi yeni işlevler için oluşturulan meclislerin zamanla bakanlıklara dönüştürülmesidir (Güler, 2010: 177). Osmanlı Devleti döneminde oluşturulmaya çalışılan merkezi yönetim örgütü, Cumhuriyet’in kurulmasından sonra da varlığını korumuştur.

B. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin ilk yıllarında bakanlar kurulunun oluşumunda meclis hükümeti sistemi benimsenmiştir. Bu dönemde bakanlıkların kurulması, kaldırılması, sayısı ve görevlerine yönelik konularda bir dizi yasal düzenlemeye gidilmiştir.

1. Bakanlıkların Kurulması: Yasal Çerçeve

Cumhuriyet döneminde bakanlıkların kuruluşuna yönelik ilk düzenleme, 1921 yılında “İcra Vekillerinin Sureti İntihabına Dair Kanun”⁵ ile yapılmıştır. Kanun’un 1. maddesinde toplam on bir bakanlık ismi sayılmış, 2. maddesinde ise bu bakanların (icra vekillerinin) TBMM üyeleri arasından seçileceği belirtilmiştir. 1921 Anayasası’nda⁶ ise bakanlıkların kurulmasına yönelik sadece “*Büyük Millet Meclisi, Hükümetinin ayrıldığı daireleri, özel yasa gereğince seçilmiş Bakanlar aracılığıyla yönetir...*” (md.8) ifadesine yer verilmiştir. Bu ifade, bakanlıkların yasa ile kurulacağı ve kaldırılacağı şeklinde yorumlanmış ve bu doğrultuda Şeriye ve Evkaf Vekaleti ile Erkanı Harbiye-i Umumiye Vekaleti, 1924 yılında çıkarılan bir yasa⁷ ile kaldırılmıştır (Sencer, 1985a: 19). 1924 Anayasası’nda⁸ ise bakanlıkların sayısının ve görevlerinin yasa ile belirleneceği açıkça ifade edilmiştir.

Bu dönemde, kamusal hizmetlerin çeşitlenmesine yol açan ekonomik ve siyasi nedenlerle bakanlık sayısının artması kaçınılmaz olmuştur. 1937 yılında çıkarılan “Devlet Dairelerinin Vekâletlere Tefriki ve Siyasî Müsteşarların Vazifeleri Hakkında Kanun”da devlet dairelerinin, biri Başvekâlet olmak üzere sayıları on ikiden az ve on altıdan çok olmayacak şekilde vekâletlere ayrılacağı, ayrıca “Devlet Vekili” (devlet bakanı) adında vekâletsiz vekillerin de bu sayıya dahil olacağı⁹ ifade edilmiştir. Kanun’da, Fransa gibi ülkelerdekine benzeyen hizmet bakanlığı ve devlet bakanlığı şeklinde bir ayrıma gidilmiş (Karaer, 1990:

⁵ 07.02.1921 tarih ve 1 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3 sayılı “Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin Sureti İntihabına Dair Kanun”.

⁶ 07.02.1921 tarih ve 1 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan 85 Sayılı “Teşkilatı Esasiye Kanunu”.

⁷ 06.03.1924 tarih ve 63 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, “Şeriye ve Evkaf ve Erkanı Harbiye-i Umumiye Vekaletlerinin İlgasına Dair Kanun”.

⁸ 15.03.1945 Tarih ve 5905 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4695 sayılı, “Anayasa”, Madde 47. Bakanların görev ve sorumluları özel kanunla gösterilir. Madde 48. Bakanlıkların kuruluşu özel kanuna bağlıdır.

⁹ 18.03.1937 tarih ve 3537 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3117 sayılı “Devlet Dairelerinin Vekâletlere Tefriki ve Siyasî Müsteşarların Vazifeleri Hakkında Kanun” madde.1.

52) ve siyasi müsteşarlık adı altında yeni bir makam oluşturulmuştur. Ancak bu düzenleme uzun ömürlü olmamış ve 1937 yılında çıkarılan 3271 sayılı “Devlet Dairelerinin Vekâletlere Ayrılması Hakkında Kanun”¹⁰ 2. maddesi ile kaldırılmıştır.

3271 sayılı Kanun’un 1. maddesinde ise bakanlıkların sayısının başbakanın teklifi ve cumhurbaşkanının onayı ile belirleneceği esası getirilmiş ve sayı belirlenirken, devlet işlerinin gereksiz yere parçalanmamasına özen gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Böylece bakanlıkların değişen koşullara uyumunun sağlanmasında esneklik getirilerek, kurulma ve kaldırılmaları yasamadan ayrılmış ve bir yürütme kararı haline dönüştürülmüştür (Sencer, 1985a: 20). Ancak 3271 sayılı Kanun’da devlet bakanlığından söz edilmemiştir. Devlet bakanlığının kaldırılmasında, kamu kuruluşlarının eşgüdüm gerektirecek derecede karmaşık ve büyük olmaması ile tek partili meclis yapısının bakanlık paylaşımı konusunda bir soruna yol açmaması en önemli nedenlerdir (Karaer, 1990: 53).

1937 yılında çıkarılan 3117 ve 3271 sayılı Kanunlar, 1946 yılında çıkarılan 4951 sayılı “Bakanlıklar Kuruluşu Hakkında Kanun”¹¹ ile yürürlükten kaldırılmıştır. 4951 sayılı Kanun’da; “Devlet Daireleri Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onamasıyla Bakanlıklara ayrılır. Bunlara tayin edilecek Bakanlardan ayrı olarak Devlet Bakanları da tayin edilebilir. Devlet Bakanlarından birine Başbakan Yardımcısı görevi verilebilir” denilmiştir¹². Bu Kanun’a dayanılarak herhangi bir kuruluş kanunu olmadığı halde daha sonraları Yerel Yönetim Bakanlığı ile İşletmeler Bakanlığı adı altında kısa süreli bakanlıklar kurulmuştur (Sürgit, 1982: 19).

4951 sayılı Kanun ile Türkiye’de devlet bakanlığı merkezi yönetim sistemi içerisinde kalıcı hale gelmiştir. Devlet bakanlığı uygulaması, bu kişilerin bilgi ve görgüsünden yararlanmak, başbakanlığa bağlı devlet dairelerinin işlerini yürütmek ve bakanlıklar arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla getirilmiştir¹³. İlk yıllarda 2 devlet bakanı bulunmakta iken 1960’larda bu sayı

¹⁰ 01.12.1937 tarih ve 3773 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3271 sayılı, Devlet Dairelerinin Vekâletlere Ayrılması Hakkında Kanun”.

¹¹ 17.09.1946 tarih ve 6410 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 4951 sayılı, “Bakanlıklar Kuruluşu Hakkında Kanun”.

¹² Ancak daha sonra, 26.06.1962 tarih ve 11140 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 55 sayılı, “Bakanlıkların Kuruluşu Hakkında Kanununun Değiştirilmesine Dair Kanun”un 1. maddesi ile yapılan değişiklikle “Devlet Bakanlarından bir veya birkaçına Başbakan Yardımcısı görevi verilebilir” denilerek başbakan yardımcılarının sayısı artırılmıştır. Bu tür bir uygulamanın gerekçesi olarak, koalisyon hükümetlerinden dolayı Başbakanın, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak birkaç siyasi şahsiyetle iş birliği yapmak zorunda kalması gösterilmiştir. Bkz. 55 sayılı Kanun’un Genel Gereğesi, http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c006/mm_01006106ss0225.pdf, (20.04.2013).

¹³ 1961 Anayasası’nın 105. maddesinde “Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, Bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve Hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir” ifadesine göre bakanlıklar arası eşgüdüm (koordinasyon) görevi başbakana aittir. Başbakanın bu tür işlerle fazla meşgul edilmemesi amacıyla eşgüdüm çalışmaları ve bazı yetkilerini devredebileceği

7’ye, 1970’li yıllarda ise 15’e kadar yükselmiştir¹⁴. Bu düzenlemede başbakan yardımcılığı görevi devlet bakanlarına tanınmış iken, 1994 yılında yapılan değişiklikle¹⁵ hizmet bakanları da başbakan yardımcısı olabilmıştır (Güler, 2010: 173-174). 1999 yılında 4391 sayılı “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”da belirtilen, “Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda eşgüdüm sağlamak üzere Hükümetin oluşumu ve genel siyasetinin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda bakan, Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebilir”¹⁶ ifadesi ile başbakan yardımcılığı için sayı sınırı esnetilmiştir.

Koalisyon hükümetlerinde ortaya çıkan siyasi denge arayışları sonucu sık sık yeni bakanlıkların kurulması ve bazılarının kaldırılması, 1980’li yıllara kadar bakanlar kurulunun yapısında ve bakanlıkların sayısında değişikliklere neden olmuştur¹⁷(Karaer, 1990: 53). 1978 yılında bakanlık sayısının 34’e kadar yükseldiği görülmüş ve bu sayısal artış sorununun aşılmasına yönelik olarak 1982 Anayasası’nın 113. maddesinde bakanlıkların kurulmasının, kaldırılmasının, görevlerinin, yetkilerinin ve teşkilatının kanunla düzenleneceği ifadesine yer verilmiştir (Sencer, 1985a: 21). Bu kapsamda, 19.06.1982 tarih ve 2680 sayılı Yetki Kanunu’na¹⁸ dayanılarak çıkarılan 14.12.1983 tarih ve 174 sayılı “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” yürürlüğe girmiştir. 174 sayılı KHK doğrultusunda Milli Savunma Bakanlığı hariç, diğer bakanlıkların merkez ve taşra teşkilatlarını düzenleyen 09.10.1984 tarihli 3046 sayılı Kanun¹⁹ ile bakanlıkların teşkilat ve görevlerine ilişkin KHK’lar²⁰ çıkarılmıştır.

---

bir yardımcıya ihtiyaç duyulmuştur. Devlet bakanlığı uygulamasının getiriliş sebeplerinden birinin de bu olduğu düşünülmektedir. Bkz. Soysal, 1956: 279.

¹⁴ MEHTAP Raporu’nda devlet bakanlığı uygulamasının amacından uzaklaştığına yönelik tespitler yer almıştır. Bkz. TODAİE, 1966: 20-21.

¹⁵ 25.12.1994 tarih ve 22152 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 4060 sayılı, “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” un 1. maddesinde; “Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda koordinasyonu sağlamak üzere bakanlar arasından en çok ikisi Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebilir” denilmiştir.

¹⁶ 25.06.1999 tarih ve 23736 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 4391 sayılı, “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” un 1. maddesi.

¹⁷ 21.07.1977 tarih ve 16003 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Bakanlar Kurulu’nun Kurulmasına Dair İşlem” ile devlet bakanı sayısı 6’ya, devlet bakanları arasından seçilecek başbakan yardımcısı sayısı da 2’ye çıkarılmıştır.

¹⁸ “Kamu Hizmetlerinin Bakanlıklar arasında bölünüşüne, hangi ana hizmet kuruluşlarının hangi bakanlıklara bağlanacağına, yeni bakanlık, bağlı ya da ilgili kuruluş kurulmasına, mevcutların birleştirilmesine veya kaldırılmasına,..... ait genel esasları düzenlemek amacıyla çıkarılan 19.06.1982 tarih ve 17729 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2680 sayılı, “Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Kuruluş, Görev ve Yetkilerinin Düzenlenmesi ile İlgili Yetki Kanunu”.

¹⁹ 09.10.1984 tarih ve 18540 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3046 sayılı “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 174 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname” ile 13.12.1983 tarih ve 174 sayılı “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 202 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun”. 3046 sayılı Kanun öncesinde

3046 sayılı Kanun'da bakanlıkların; idarenin bütünlüğü, kuruluş ve teşkilatlanmalarında iş bölümü ve koordinasyonun sağlanması, kaynak israfı ile atıl kapasitenin önlenmesi için aynı ve benzer hizmet veya görevlerin tek bir

13.12.1983 tarih ve 18250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Bakanlar Kurulu'nun Atanmasına Dair İşlem"e göre devlet bakanı sayısının 1 olduğu ve onunda başbakan yardımcısı olarak atandığı belirtilmiştir.

²⁰ Bu kapsamda; 14.12.1983 tarih ve 18251 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 175 sayılı KHK ile Adalet Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri; 176 sayılı KHK ile İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri; 177 sayılı KHK ile Dışişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında; 178 sayılı KHK ile Maliye ve Gümrük Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri; 179 sayılı KHK ile Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri; 180 sayılı KHK ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri; 181 sayılı KHK ile Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri; 182 sayılı KHK ile Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri; 183 sayılı KHK ile Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri; 184 sayılı KHK ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri; 185 sayılı KHK ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri; 186 sayılı KHK ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri; 187 sayılı KHK ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri düzenlenmiştir.

KHK'lar sonrası bakanlıklar kendi kuruluş ve teşkilat yapılarını çıkarmış oldukları kanunlarla düzenlenmişlerdir. 07.04.1984 tarih ve 18365 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2922 sayılı "Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun"; 19.10.1984 tarih ve 18550 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 3056 sayılı "Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun"; 18.01.1985 tarih ve 18639 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 13/12/1983 Tarihli ve 185 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun" ile 3146 sayılı "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 184 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun"; 23.02.1985 tarih ve 18675 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 3152 sayılı "İçişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle 176 Sayılı İçişleri Bakanlığının Teşkilatı ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına, Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına ve Bu Kanun Hükmünde Kararnameye İki Madde Eklenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun"; 01.03.1985 tarih ve 18681 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 3154 sayılı "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 186 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun"; 12.03.1985 tarih ve 18692 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3161 sayılı "Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 13.12.1983 Tarihli ve 183 Sayılı Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun"; 26.11.1986 tarih ve 19392 sayılı resmi gazetede yayımlanan 3322 sayılı "Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameler ile Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 182 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"; 17.04.1987 tarih ve 19434 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3348 sayılı "Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 182 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında 211 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun" çıkarılmıştır.

bakanlık tarafından yerine getirilmesi esaslarına göre kurulacağı (md.3) ifade edilmiştir. 3046 sayılı Kanun’da devlet bakanlıkları ayrı bir madde halinde düzenlenmiş ve sayısının da 7’yi geçemeyeceği (md.4-b) belirtilmiştir. 1986 yılında²¹ devlet bakanı sayısının üst sınırı 10’a, 1988 yılında²² 15’e, 1994 yılında²³ ise 20’ye yükseltilmiştir.

Bakanlıklarla ilgili düzenlemelere 2000’li yıllarda da devam edilmiştir. Küreselleşme, dünyadaki gelişmeler, toplumsal taleplerin çeşitlenmesi, etkinlik ve katılımcılık eksenindeki değişikliklere uyum sağlamak amacıyla (Başbakanlık, 2003: 37) 15.07.2004 tarihinde TBMM’de kabul edilen, ancak Cumhurbaşkanı tarafından veto edildiği için yasalasamayan 5227 sayılı "Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun” da bakanlıklara ilişkin önemli düzenlemelere yer verilmiştir. Tasarıda toplam 15 bakanlık adı sayılmış, bunların da 10’u taşra teşkilatı olmayan bakanlıklar arasında gösterilmiştir. Düzenlemede, Milli Eğitim, Bayındırlık ve İskan, Sağlık, Ulaştırma, Tarım ve Köyişleri, Sanayi ve Ticaret, Kültür ve Turizm ile Çevre ve Orman Bakanlıklarının taşra teşkilatının kaldırılması, taşra teşkilatı tarafından yürütülen hizmetlerin ise mahalli idarelere devredilmesi öngörülmüştür. Böylece bakanlıkların planlama, koordinasyon ve denetlemeye yönelik işlevlerinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır (Başbakanlık, 2003: 112).

Bu dönemin en köklü düzenlemesi ise 2011 yılında 03.05.2011 tarihinde 6223 sayılı Yetki Kanunu’na²⁴ dayanılarak çıkarılan 663 sayılı KHK’dır. Yetki Kanunu’nda mevcut bakanlıkların birleştirilmesi veya kaldırılması, yeni bakanlıklar kurulması, anılan bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlarıyla hiyerarşik ilişkilerinin düzenlenmesi (md.1) amacıyla diğer bakanlıklar için mevzuat çalışmaları yapılması öngörülmüştür. Yetki Kanunu’nda kamu hizmetlerinin görülmesinde görev ve yetki karmaşasının ve kaynak israfının önlenmesi; bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşların Devlet bakanlarına bağlanması ve ilgilendirilmesi uygulamasına, hizmetlerin özelliğinden kaynaklanan zorunluluklar dışında yer verilmemesi; sosyal hizmetler alanında halen bağlı kuruluşlar eliyle yürütülen aile, özürlüler, çocuklar, kadınlar ve sosyal yardımlar alanındaki hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulabilmesini sağlamak üzere yeni bir bakanlık kurulması; ekonomiyle ilgili kamu kurum ve

²¹ 16.10.1986 tarih ve 19253 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 3313 sayılı “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun”.

²² 19.02.1988 tarih ve 19730 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan, 3407 sayılı, “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”.

²³ Devlet bakanlığının zamanla icracı bakanlıklara dönüştüğü, bakanlıkların kanunla, devlet bakanlıklarının ise idari işlemle kuruluyor olması nedeni ile Anayasa’da gerekli değişikliklerin yapılması ve devlet bakanlıklarının da bir bakanlık teşkilatına kavuşturulması gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Ayanoglu, 2005: 83.

²⁴ 03.05.2011 tarih ve 27923 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 6223 sayılı “Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri İle Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu”.

kuruluşlarınca yürütülen faaliyetlerin koordinasyonunu sağlamak, ekonomi politika, hedef ve stratejilerini belirlemek üzere yeni bir bakanlık kurulması; iç ve dış ticarete yönelik hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulabilmesini sağlamak üzere yeni bir bakanlık kurulması, gençlik ve spora yönelik hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulabilmesini sağlamak üzere yeni bir bakanlık kurulması (md.1-2) gerektiği ifade edilmiştir. Böylece daha önce devlet bakanlıklarına bağlı olarak yürütülen hizmetler için icracı bakanlıklar oluşturulmuştur.

Bu kapsamda 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 634 sayılı KHK ile Avrupa Birliği Bakanlığı, 635 sayılı KHK ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 636 sayılı KHK ile Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı, 637 sayılı KHK ile Ekonomi Bakanlığı, 638 sayılı KHK ile Gençlik ve Spor Bakanlığı, 639 sayılı KHK ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 640 sayılı KHK ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve 641 sayılı KHK ile de Kalkınma Bakanlığı'nın teşkilat ve görevleri belirlenmiştir. Daha sonra Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı, 644 sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve 645 sayılı KHK ile de Orman ve Su İşleri Bakanlığı olmak üzere iki farklı bakanlığa ayrılmıştır. Ayrıca 652 sayılı KHK ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın, 663 sayılı KHK ile Sağlık Bakanlığı'nın ve 655 sayılı KHK ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın teşkilat ve görevleri de yeniden düzenlenmiştir.

Bu süreçte İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı'nın teşkilat ve görevleri hakkında yeni bir kanuni düzenleme yapılmamıştır. 643 sayılı KHK ile devlet bakanlıkları kaldırılmış ve beş adet başbakan yardımcılığı oluşturulmuştur.

2. Bakanlıkların Sayısı ve Adlarındaki Değişim

Bakanlıkların sayısının Cumhuriyetin ilk yıllarından 1946 yılına kadar 13'ü geçmediği görülmektedir. Bu dönemde, devlet bakanlığı uygulamasının olmaması ve genellikle devletin temel işlevlerine yönelik bakanlıkların kurulması nedeni ile sayının sınırlı kaldığını söylemek mümkündür. 1946'dan sonra gerek çok partili döneme geçiş gerekse devletin fonksiyonlarının artması ve devlet bakanlığı uygulamasının getirilmesi ile birlikte bakanlık sayısı hızla artmıştır. Özellikle 1970'li yıllarda koalisyon hükümetlerinin iş başına gelmesi, devlet bakanlığı sayısının 10'a, toplam bakanlık sayısının da 34'e kadar yükselmesine neden olmuştur.

1980'lere kadar, Orman Bakanlığı, Köyişleri Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, İmar ve İskan Bakanlığı ile Bayındırlık Bakanlığı gibi farklı kamusal hizmetler için ayrı bakanlıklar oluşturulmuştur. Ancak 1983 yılından itibaren tek partili hükümet döneminde, bakanlık örgütlenmesinin günün ihtiyaçlarına cevap veremediği ve büyük mali külfetler getirdiği gerekçesiyle, bazı bakanlıkların tek çatı altında birleştirilerek, sayının 22'ye düşürüldüğü görülmüştür. Örneğin, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret

Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı²⁵ gibi. Bakanlıkların birleştirilmeleri, bazılarının kaldırılması ve yeni bakanlıkların kurulması ile ilgili konulara, MEHTAP ve İdari Reform Danışma Kurulu Raporlarında da yer verilmiştir (Karaer, 1987: 49; TODAİE, 1966: 359-360).

1989 yılında yapılan düzenleme²⁶ ile de Kültür ve Turizm Bakanlığı tekrar Kültür Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı şeklinde ikiye ayrılmıştır. 1991 yılında Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde bulunan orman işleri için Orman Bakanlığı²⁷ ve çevreye yönelik hizmetler için de Çevre Bakanlığı²⁸ adı altında yeni bakanlıklar oluşturulmuştur.

1990’lı yıllarda devlet bakanı sayısının yasal düzenlemelerle yükseltilmesi ve koalisyon hükümetlerinin iş başına gelmesi ile birlikte bakanlık sayısında hızlı bir artış yaşanmış ve bu sayı 2002 yılına kadar (51. ve 56. Hükümet dönemi hariç) 32 ile 38 arasında değişmiştir. 2003 yılında Kültür ve Turizm Bakanlıkları²⁹ ile Çevre ve Orman Bakanlıkları³⁰ yeniden birleştirilmiştir. 2011 yılında ise bakanlık sisteminde önemli değişiklikler yapılarak bakanlıkların teşkilat ve görevleri tekrar düzenlenmiştir. Önce Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı³¹, daha sonra da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı³² ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı³³ adı altında yeni bakanlıklar oluşturulmuştur. Özellikle son yıllarda çevre, şehircilik, kentleşme ve ekolojik yapının sürdürülebilirliği konularında yaşanan, planlama ve koordinasyon sorunları ile ülkenin geleceğe yönelik su planlaması ve yatırımları konusunda faaliyet gösterecek yeni birimlere duyulan ihtiyaç sebebiyle, bakanlık örgütlenmesinde böyle bir değişikliğe gidildiği düşünülmektedir.

Son dönemde ise devlet bakanlığı uygulamasından vazgeçilerek, devletin üstlendiği tüm faaliyetler için icracı bakanlıklar oluşturulmuştur. Bu kapsamda, Tarım Bakanlığı’nın yerini Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı³⁴; Sanayi ve

²⁵ 10.12.1981 tarih ve 17540 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 1-1/14100 sayılı İşlem.

²⁶ 02.03.1989 tarih ve 20096 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 354 sayılı “Kültür Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile 355 sayılı “Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.

²⁷ 09.08.1991 tarih ve 20955 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 441 sayılı “Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile 442 sayılı “Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.

²⁸ 21.08.1991 tarih ve 20967 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 443 sayılı “Çevre Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.

²⁹ 29.04.2003 tarih ve 25093 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4848 sayılı “Kültür ve Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”.

³⁰ 08.05.2003 tarih ve 25102 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4856 sayılı “Çevre ve Orman Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”.

³¹ 08.06.2011 tarih ve 27958 Sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 636 sayılı “Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.

³² 04.07.2011 tarih ve 27984 sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 644 sayılı “Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.

³³ 04.07.2011 tarih ve 27984 sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 645 sayılı “Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.

³⁴ 08.06.2011 tarih ve 27958 Sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 636 sayılı “Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.

Ticaret Bakanlığı'nın yerini, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı³⁵ ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı³⁶, Ulaştırma Bakanlığı'nın yerini Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı³⁷ almıştır. Yeni oluşturulan bakanlıklarla birlikte 61. Erdoğan Hükümeti, 1 başbakan, 4 başbakan yardımcısı ve 21 icracı bakan olmak üzere toplam 26 kişiden oluşmaktadır.

Cumhuriyet döneminde Adalet, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıklarının adları hiç değişmemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, 21.06.1977 ile 21.07.1977 tarihleri arasında kısa bir süre için Kültür Bakanlığının bağlanması ile Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, 1983 yılında 179 sayılı KHK ile Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı; 1989 yılından itibaren de Milli Eğitim Bakanlığı adını almıştır³⁸. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın adı ise 1989 yılından itibaren Sağlık Bakanlığı olarak değiştirilmiştir³⁹. Maliye Bakanlığı ise 1983 ile 1993 yılları arasında Maliye ve Gümrük Bakanlığı⁴⁰ olarak faaliyet göstermiştir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bakanlık tipi örgütlenme, kaynağını Avrupa'dan almaktadır. Bakanlıklar, devlet yönetiminin merkezileştirilmesi ve devletin varlık nedeni olan amaçlarını gerçekleştirebilmesi için yapılması gereken faaliyetlerin bölümlere ayrılması sonucunda ortaya çıkmıştır. Başlangıçta klasik kamu hizmetlerinden olan içişleri, dışişleri, savunma, adalet ve maliye alanında oluşturulan bakanlıklara, kamusal hizmetlerin çeşitlenerek artması ile yenileri eklenmiştir

Bakanlıklar, Avrupa'da parlamenter sistem içerisinde geliştiği halde, Osmanlı'da II. Mahmut döneminde sadrazama ait bazı yetkilerin nezâretlere devredilmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. İlk bakanlıklar sadece bir yürütme organı değil aynı zamanda bir yasama organı işlevine de sahiptir. Klasik bakanlıkların yanında, cumhuriyet dönemi ile birlikte yeni bakanlıkların oluşturulduğu görülmektedir. 1937 yılından itibaren sandalyesiz bakanlık olarak da adlandırılan

³⁵ 08.06.2011 tarih ve 27958 Sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 635 sayılı "Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname".

³⁶ 08.06.2011 tarih ve 27958 Sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 640 sayılı "Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname".

³⁷ 01.11.2011 tarih ve 28102 sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 655 sayılı "Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname".

³⁸ 03.11.1989 tarih ve 20331 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 385 sayılı "Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 179 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname".

³⁹ 02.03.1989 tarih ve 20096 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 356 sayılı "2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu", 3289 Sayılı "Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile "179 ve 181 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname"nin 16. maddesi

⁴⁰ 14.12.1983 tarih ve 18251 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 178 sayılı "Maliye ve Gümrük Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname", 16.09.1993 tarih ve 21700 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 516 sayılı "Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname" ile değiştirilerek tekrar Maliye Bakanlığı adını almıştır.

devlet bakanlığı uygulamasının getirilmesi sonucu bakanlık sayısında önemli artışlar olmuştur. Koalisyon hükümetleri döneminde farklı siyasi partiler arasında bakanlık paylaşma sorunlarının aşılması amacıyla devlet bakanlığı sayısı arttırılmıştır.

1946 yılında yeni bir bakanlığın kurulabilmesi için başbakanın teklifi ve cumhurbaşkanının onayı yeterli iken 1984 yılında çıkarılan 3046 sayılı Kanun’la bakanlıkların ancak kanunla kurulup kaldırılabileceği hüküm altına alınmıştır. Böylece bakanlıkların kuruluşu zorlaştırılmıştır.

4951 sayılı Kanun’da bakanlıkların teşkilat yapısı ile ilgili açık bir bilgi yer almazken, 1984 yılında çıkarılan 3046 sayılı Kanun ile bakanlıkların teşkilat yapısının (Milli Savunma Bakanlığı hariç) merkez, taşra, yurt dışı teşkilatları ile bağlı ve ilgili kuruluşlardan oluşacağı hüküm altına alınmıştır. Böylece bakanlık teşkilat yapıları arasındaki farklılıklar ve düzensizlikler giderilmiştir. 2011 yılında çıkarılan 643 sayılı KHK ile de bakanlıkların merkez teşkilatında bakan ile müsteşar arasında bir tür siyasi müsteşarlık olan bakan yardımcılığı kadrosu getirilmiştir. Ayrıca yeni yapıda devlet bakanlığı uygulamasına son verilmiş, devlet bakanlıkları tarafından yürütülen hizmetler için yeni bakanlıklar oluşturulmuş ve bakan olmayan başbakan yardımcılıkları oluşturulmuştur.

Türkiye’de bakanlıklarla ilgili geniş kapsamlı düzenlemeler daha çok hükümetin tek partiden oluştuğu dönemlerde (1921, 1937, 1946, 1984, 2011) gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemelerden en az etkilenen dolayısıyla teşkilat yasası en az değişen bakanlıklar ise İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı olmuştur.

Küreselleşme ve Avrupa Birliği etkisi, kamu yönetimi ve kamu hizmeti anlayışındaki değişim, merkezîyetçilik/adem-i merkezîyetçilik tartışmaları, verimlilik ve etkinlik arayışları, siyasetin etkinliğinin bürokrasi karşısındaki yükselişi, bakanlıkların daha çok politika belirleyen yapılar haline dönüştürülmeye çalışılması gibi gelişmeler yeni bakanlıkların oluşturulmasını ve mevcut bakanlıkların adlarında ve yapılarında değişikliğe gidilmesini gündeme getirmiştir. Bu gelişmeler, bakanlık yapılanmasındaki değişimin önümüzdeki süreçte de devam edeceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- AKYILDIZ, Ali (1993), *Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, Eren Yayıncılık, İstanbul.
- AKYILDIZ, Ali (2004), *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- AYANOĞLU, Taner (2005), “İdare Hukuku Çerçevesinde “Devlet Bakanlığı” Uygulaması”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt.38, Sayı.4, 59-84.
- AYDOĞAN, Metin (2005), *Antik Çağdan Küreselleşmeye Yönetim Gelenekleri ve Türkler*, I. Cilt, 4. Baskı, Umay Yayınları, İzmir.
- BAŞBAKANLIK (2003), *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma II: Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı*, Ankara,
- Conseil d’État, 2011 Faaliyet Raporu, http://www.conseil-etat.fr/media/document/RAPPORT%20ETUDES/bilan_2011_english.pdf, (22.04.2013)
- DAVİSON, Roderic H. (1963), *Reform in the Ottoman Empire (1856-1876)*, Princeton University Press, New Jersey.

- ERDEM, Çiğdem (2010), “Mehmet Sadık Rıfat Paşa ve 19. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu’na Batılılaşma Bağlamında Kameralizmin Girişi”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* Cilt.12, Sayı.2, (171-196).
- GÖZLER, Kemal (2007), *Devletin Genel Teorisi*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2007.
- GÜLER, Birgül Ayman (2010), *Türkiye’nin Yönetimi: Yapı*, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara.
- HALAÇOĞLU, Yusuf (1991), *XIV-XVII Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- HOCANOĞLU, Durmuş (1997), “Demokrasi, Kameralizm ve Osmanlı’daki Etkileri”, *Yeni Türkiye*, Yıl.3 Sayı.18, Ankara. (375-381).
- KALAYCIOĞLU Ersin ve SARIBAY, Ali Yaşar (2009), “Tanzimat: Modernleşme Arayışı ve Politik Değişme”, Edt. Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Yaşar Sarıbay, *Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme*, Dora Yayınları, 4. Baskı, Bursa
- KARAER, Tacettin (1987), “Bakanlıkların Birleştirilmesinin Yasal ve Düşünsel Temelleri”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt.20, Sayı.4, Aralık, 43-62
- KARAER, Tacettin (1990), “Türk Kamu Yönetiminde Devlet Bakanlığı Sorunu”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt.23, Sayı.2, Haziran, 47-74.
- KARAHANOĞULLARI, Onur (2009), “Fransa’da Kamu Yönetimi”, Edt. Güler vd., *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri*, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara
- KARASU, Koray (2009), “İngiltere’de Kamu Yönetimi”, Edt. Birgül Ayman Güler, Onur Karahanoğulları, Koray Karasu, Uğur Ömürgönülşen, Özden Akın, Erel Tellal, Nuray E. Keskin, Tayfun Çınar, Selin Esen ve Mehmet Necati Kutlu, *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri*, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara.
- NİTAS, Koraltay (2007), “Fransa Yönetim Sistemi”, İçişleri Bakanlığı Dünyada Kamu Yönetimi Araştırma Projesi, *Yirmibirinci Yüzyılda Yönetim*, Ankara.
- ORTAYLI, İlber (2010), *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Cedit Neşriyat, 3. Baskı, Ankara.
- POGGİ, Gianfranco (2008), *Devlet, Doğası, Gelişimi ve Geleceği*, Çev. Aysun Babacan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- SENCER, Muzaffer (1984), “Osmanlı İmparatorluğu’nda Tanzimat Sonrası Siyasal ve Yönetimsel Gelişmeler”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt.17, Sayı.3, Eylül, 46-71.
- SENCER, Muzaffer (1985a), “Türkiye’de Genel Yönetimin Merkez Örgütü”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt.18, Sayı.3, Eylül, 3-32.
- SENCER, Muzaffer (1985b), “Yönetimin Tarihsel Evrimi ve Yönetim Sistemleri”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt.18, Sayı.2, Haziran, 141-160.
- SHAW, Standford J. and SHAW, Ezel Kural (1977), *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey: Volume II Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey 1808-1975*, Cambridge University Press.
- SOYSAL, Mümtaz (1956), “Yeni Bir Bakanlığın Kuruluşu”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt.13, Sayı.3, 276-285.
- SUĞUR, Serap ve SUĞUR, Nadir (1998) “Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçiş”, (Edt. Gürhan Can), *Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan*, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1020, Eskişehir.
- SÜRGİT, Kenan (1982), “Bakanlıkların Kuruluş Esaslarının Kanunla Saptanması”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt.15, Sayı.3, Eylül, 19-37.
- ŞENGÜL, Ramazan (2007), “Fransa’da Kamu Yönetiminde Merkezîyetçilikten Yerelleşmeye Doğru”, Edt. Bilal Eryılmaz, Musa Eken, Mustafa Lütfi Şen, *Kamu Yönetimi Yazıları*, Nobel Yayın, Ankara, 563-581.
- TODAİE, (1966), Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi, TODAİE Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- TUNA, Ali İkrım (2008), “Fransa’da Yürütme Organının Yapısı ve İşleyişi”, *Türk İdare Dergisi*, S. 458, Mart, 225-242.
- TURNER, Edward Raymond (1913), “The Development of the Cabinet, 1688-1760”, *The American Historical Review*, Vol. 18, No. 4, 751-768.
- UZUN, Şentürk (2007), “Büyük Britanya Yönetim Sistemi”, İçişleri Bakanlığı Dünyada Kamu Yönetimi Araştırma Projesi, *Yirmibirinci Yüzyılda Yönetim*, Ankara.

- 01.11.2011 tarih ve 28102 sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 655 sayılı “Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 01.12.1937 tarih ve 3773 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3271 sayılı, Devlet Dairelerinin Vekâletlere Ayrılması Hakkında Kanun”.
- 02.03.1989 tarih ve 20096 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 356 sayılı “2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, 3289 Sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 179 ve 181 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname”.
- 02.03.1989 tarih ve 20096 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 354 sayılı “Kültür Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 02.03.1989 tarih ve 20096 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 355 sayılı “Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 03.05.2001 tarih ve 27923 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6223 sayılı “Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri ile Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu”.
- 03.05.2011 tarih ve 27923 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6223 sayılı “Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri İle Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu”.
- 03.11.1989 tarih ve 20331 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 385 sayılı “Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 179 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname”.
- 04.07.2011 tarih ve 27984 sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 644 sayılı “Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 04.07.2011 tarih ve 27984 sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 645 sayılı “Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 06.03.1924 tarih ve 63 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, “Şerîye ve Evkaf ve Erkanı Harbiyei Umumiye Vekaletlerinin İlgasına Dair Kanun”.
- 07.02.1921 tarih ve 1 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3 sayılı “Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin Sureti İntihabına Dair Kanun”.
- 07.02.1921 tarih ve 1 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 85 Sayılı “Teşkilatı Esasiye Kanunu.
- 08.05.2003 tarih ve 25102 sayılı Resmi Gazetede yayımlana 4856 sayılı “Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”.
- 08.06.2011 tarih ve 27958 (1. Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 643 sayılı “3046 sayılı Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname”.
- 08.06.2011 tarih ve 27958 Sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 636 sayılı “Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 08.06.2011 tarih ve 27958 Sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 636 sayılı “Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 08.06.2011 tarih ve 27958 Sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 635 sayılı “Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 08.06.2011 tarih ve 27958 Sayılı Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 640 sayılı “Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 09.08.1991 tarih ve 20955 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 441 sayılı “Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 09.08.1991 tarih ve 20955 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 442 sayılı “Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 09.10.1984 tarih ve 18540 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3046 sayılı “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 174 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname”.
- 10.12.1981 tarih ve 17540 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 1-1/14100 sayılı İşlem.

- 13.12.1983 tarih ve 174 Sayılı “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 202 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun”.
- 14.12.1983 tarih ve 18251 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 178 sayılı “Maliye ve Gümrük Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 16.09.1993 tarih ve 21700 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 516 sayılı “Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname”.
- 16.10.1986 tarih ve 19253 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3313 sayılı “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 27.9.1984 Tarihli ve 3046 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun”.
- 17.09.1946 tarih ve 6410 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 4951 sayılı, “Bakanlıklar Kuruluşu hakkında Kanun”.
- 18.03.1937 tarih ve 3537 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3117 sayılı “Devlet Dairelerinin Vekâletlere Tefriki ve Siyasî Müsteşarların Vazifeleri Hakkında Kanun”
- 19.02.1988 tarih ve 19730 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 3407 sayılı, “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”.
- 19.06.1982 tarih ve 17729 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2680 sayılı, “Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Kuruluş, Görev ve Yetkilerinin Düzenlenmesi ile İlgili Yetki Kanunu”.
- 21.07.1977 tarih ve 16003 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Bakanlar Kurulu’nun Kurulmasına Dair İşlem.
- 21.08.1991 tarih ve 20967 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 443 sayılı “Çevre Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”.
- 24.05.1930 tarih ve 1501 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 1624 sayılı “Dahiliye Vekaleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun”.
- 25.06.1999 tarih ve 23736 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 4391 sayılı, “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”.
- 25.12.1994 tarih ve 22152 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 4060 sayılı, “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” .
- 26.06.1962 tarih ve 11140 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 55 sayılı, “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”.
- 29.04.2003 tarih ve 25093 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4848 sayılı “Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”.
- 30.01.1946 tarih ve 6219 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan, 4841 sayılı “Çalışma Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun”.
- 55 sayılı “Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un Genel Gerekeşi”,
http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c006/mm__01006106ss0225.pdf, (20.04.2013).